

סמיכות פרשיות נסכים וחלה למרגלים

1. במדבר פרק טו

- (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם:
(ג) וַעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה לְה' עֲלֵה אוֹ זִבַּח לְפָלֵא נֶדֶר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ לְה' מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הַצֹּאן:
(ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לְה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בְּלוֹל בְּרִבְעֵית הַהֵינן שֶׁמֶן:
(ה) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד רְבִיעֵית הַהֵינן תַּעֲשֶׂה עַל הָעֵלֶה אוֹ לְזִבַּח לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד:
(ו) אוֹ לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֶלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵינן:
(ז) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד שְׁלִשִׁית הַהֵינן תַּקְרִיב רִיחַ נִיחֹחַ לְה':
(ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בֶּקֶר עֲלֵה אוֹ זִבַּח לְפָלֵא נֶדֶר אוֹ שְׁלָמִים לְה':
(ט) וְהִקְרִיב עַל בֶּן הַבֶּקֶר מִנְחָה סֶלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן חֲצֵי הַהֵינן:
(י) וַיִּזֵּן תַּקְרִיב לְנֶסֶד חֲצֵי הַהֵינן אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לְה':
(יא) כֶּכָּה יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ לְשֶׂה בְּכֶבֶשִׁים אוֹ בְּעִזִּים:
(יב) כְּמִסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֶּכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד כְּמִסְפָּרָם:
(יג) כֹּל הָאֲזָרַח יַעֲשֶׂה כֶּכָּה אֶת אֵלֶּה לְהִקְרִיב אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לְה':
(יד) וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם לְדִרְתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לְה' כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה:
(טו) הַקְּהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלִגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתֵיכֶם כֶּכֶם כִּגְר יִהְיֶה לְפָנֵי ה':
(טז) תֹּרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלִגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם: פ'
(יז) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:
(יט) וְהָיָה בְּאֶקְלֶכֶם מִלְחָם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לְה':
(כ) רִאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם חֻלָּה תְּרִימוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֵּרָן כֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ:
(כא) מִרִאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לְה' תְּרוּמָה לְדִרְתֵיכֶם:

2. רש"י במדבר פרק טו

- (ב) **כִּי תָבֹאוּ** - בישר להם שיכנסו לארץ: (ג) **וַעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה** - אין זה ציווי, אלא כשתבאו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה: **רִיחַ נִיחֹחַ** - שיהיה נחת רוח לפני: (ד) **וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב** - תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה, המנחה כליל, והשמן נבלל בתוכה, והיין לספלים, כמו ששינינו במסכת סוכה (דף מח): (י) **אֲשֶׁה רִיחַ** - אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה, שאינו ניתן על האש: (יא) **אוֹ לְשֶׂה** - בין שהוא בכבשים בין שהוא בעזים. כבש ושה קרויים בתוך שנתם, איל בן י"ג חדש ויום אחד: (יח) **בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ** - משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר "כי תבאו", "כי תבאו", לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה ושיבה, אף כולן כן, אבל זו נאמר בה "בבאכם", משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה: (כ) **רִאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם** - כשתלושו כדי עיסתכם שאתם רגילים ללוש במדבר. וכמה היא? "וימודו בעומר", "עומר לגלגלת", תרימו מראשיתה, כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית חלקה, חלה אחת תרומה לשם ה': **כְּתְרוּמַת גֵּרָן** - שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור, אבל חכמים נתנו שיעור, לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום אחד מארבעים ושמונה: (כא) **מִרִאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם** - למה נאמר? לפי שנאמר "ראשית עריסותיכם", שומע אני ראשונה

שבעיסות, תלמוד לומר "מראשית", מקצתה ולא כולה: **תִּתְּנוּ לְה' תְרוּמָה** - לפי שלא שמענו שיעור לחלה, נאמר "תתנו", שיהא בה כדי נתניה:

3. אור החיים במדבר פרק טו

(ב) **כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם** - לצד שראה ה' מדוה לבם בגזרת טלטולם במדבר ארבעים שנה, מופלגים מביאת הארץ, לזה סעד לבם במצות התלויות בארץ, לכוון רוחם כי יעלו וירשו את אדמתם, **וְהִפְלַגְתָּ הַזְמַן לֹא תִרְיַע לְדַבֵּר הַמוֹחֶזֶק לְבָא**, ודקדק לומר "אשר אני נותן לכם", הגם שהדור ההוא פגריהם יפלו במדבר כל העם היוצא ממצרים בן עשרים, בא לומר כי מעשה בני יתייחס גם לאבות, "כי את בניהם הקים תחתם". עוד נראה לומר כי אומרו "נותן לכם", על דרך אומרם ז"ל: מנין לתחית המתים מן התורה? דכתיב "אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם" - לכם לא נאמר אלא להם וגוי עד כאן, כמו כן הבטיחם שיקומו בתחית המתים וירשו את אדמתם:

4. שם משמאל פרשת שלח שנת תרע"ה

במדבר רבה (במדבר רבה פרשה יז סימן ב), כך פתח ר' תנחומא בר אבא: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלקים את מעשיך", "לחמך" - זו פרשת חלה, "יינך" - זו פרשת נסכים, "כי כבר רצה האלקים את מעשיך" - זו הכנסת ישראל לארץ. **ובתנ"כ"א** (פרק כט) שאמר הקב"ה למשה: העניימם הללו יצא לבם, לך ונחמם בדברי תורה.

ויש להבין שהרי יש כמה מצוות התלויות בארץ, ולמה שנה כאן פרשת נסכים וחלה דוקא? ונראה עפ"י מה שאמרנו כבר, שכדוגמת שני החטאים שהיו ביד ישראל שלא נתכפרו לגמרי, והם חטא העגל וחטא מרגלים, דוגמא ועונש דידהו היה חורבן בית ראשון וחורבן בית שני, דבש"ס יומא: "מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים. מקדש שני מפני מה חרב? מפני שנאת חנם". **וביאר מהר"ל** שמקדש ראשון היה קיומו בזכות ג' האבות, ובשביל ג' החטאים האלה שהם היפוך ממהות האבות - נחרב הבית, ומקדש שני היה קיומו בזכות כנסת ישראל, ע"כ בשביל שנאת חנם שהיא היפוך כנסת ישראל - נחרב בית שני, עכת"ד. והנה בחטא העגל כתיב: "ויקומו לצחק", **וברש"י** - יש במשמע הזה ע"ז וג"ע ושפ"ד, וע"כ אף שעיקר החטא נמחל, מ"מ הרשימו שנשאר ממנו, כמ"ש: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם", זה עצמו משך את ישראל אח"כ בימי בית ראשון לשלש העבירות, בסוד עבירה גוררת עבירה ונחרב הבית, וכן במרגלים היה החטא שמאסו בארץ חמדה, שהיא ארץ ישראל המאחדת את כל ישראל לעשותם אחד, וכאמרם ז"ל: לא נתערבו ישראל עד שעברו את הירדן, והם במאסם בארץ ישראל והוציאו דבה על הארץ פגמו בכנסת ישראל, ומחמת רושם החטא שנשאר לדורות משך את לב ישראל אח"כ בימי בית שני, להתפרד זה מזה ונתהוה שנאת חנם בישראל, ונחרב הבית השני, ובעוה"ר עדיין מרקד בינינו, עד יתמרק החטא וישובו לב ישראל אחד אל אחד, אז תוחזר לנו הארץ בב"א:

ונראה דמצות נסכים וחלה מקבילות לעומת שני החטאים האלה והם תיקון להם. מצות הנסכים לקרבן, ובנסכים נכללו שלשה מינים: סולת שמן ויין. שמן הוא חכמה, כאמרם ז"ל: מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהם, והנה היא מדתו של אברהם שהיו שתי כליותיו נובעות חכמה, ובמדרש: "על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחברך", נדרש על אברהם.

יין הוא מדתו של יצחק כידוע ליודעים, והוא בסוד "ויבא לו יין וישת", ועיין בזה"ק. סולת היא מדתו של יעקב, שלא היתה בו שום פסולת, כמו סולת מנופה כל צרכה שמביאין ממנה למנחות... ובמדרש: "סולת בלולה בשמן" - זו התורה שצריכה לבלול במעש"ט, הרי שסולת רומזת לתורה, וידוע שתורה היא במדת התפארת - מדתו של יעקב. והנה במצות הנסכים נתבשרו ישראל, שאף שבחטא העגל שנשאר הרשימו ומושך את ישראל לשלש העבירות שהן היפוך שלש האבות, מ"מ זכות האבות לא אבדה מהם ובזכותם מקריבין הנסכים, וממילא כח האבות אתם עמם, שיהיה בכחם להתקומם נגד כחות החיצונים המושכים לשלש העבירות. וכן נאמר במצות החלה, שבאה מחמת דיבוק קרטי סולת ונעשה גוש אחד ועיסה אחת, ואז נתחייב בחלה, והיינו שנמשכת קדושה על העיסה מכח כנסת ישראל שהיא אחדות כנ"ל, וצריכין להרים את חלקי הקדושה ולהעלותם לכהן, וזה מורה שאף שפגמו במדת כנס"י, מ"מ לא אבדו לגמרי מעלה זו, ובשבילה באה מצות החלה. והן תנחומין וריצוי לישראל, שהיו שבורי לב מאד והיו בעצמם כמתאישים, וכלשון תנדב"א שעניים אלו יצא לבם, ובמצות אלו יבינו כי עדיין כחם אתם, ועוד זכות אבות וכנס"י עומדת להם, ועוד יזכו לשני בתי מקדשות, שבזה"ק שעיקר בתי מקדשות הם העתידים ושניהם יהיו יחדיו, אכ"ר ב"ב:

5. שפת אמת פרשת שלח שנה תרמ"ה

וסמיכות הפרשיות חלה ונסכים וציצית אחר פרשת מרגלים, כי היה להם במדבר ג' מתנות הטובות: מן ובאר וענני כבוד, ולכן קשה להם לצאת מן המדבר. וניחם הקב"ה אותנו, כי נשאר הארה מאלה הג' מתנות, וחלה ונסכים הוא זכר ממן ובאר, וציצית בחינת החסד ענני הכבוד. וכתוב בציצית "לדורותם", שזה נשאר גם לנו בגלות... ועיקר ענני הכבוד היה מה שהקב"ה כביכול נהג אותם, כמ"ש "הולך לפניו יומם", וזה ענין הציצית עיטוף, הוא לבטל הכל אל הנהגות השי"ת, ואז "הבוטח בה" חסד יסובבהו"...

6. שפת אמת פרשת שלח שנה תרמ"ט

במדרש: "לך אכול בשמחה לחמך" - חלה, "ייןך" - נסכים, "כבר רצה מעשיך" - כניסת בניי לא"י. והוא כמ"ש, כי בניי כמו שהמשיכו התורה מן השמים לארץ בדור המדבר, כן בא"י היה העלאת ארץ לשמים. והוא ב' הבחינות: "עפר מן האדמה" ו"נשמת חיים". ובחטא הראשון נאמר: "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה", ואח"כ נתקן העולם ע"י בניי שנבררו, וא"י שנברר מכל הארצות, ויצא מכלל ארור לברוך. ונאמר: "אכול בשמחה לחמך", היפוך "בעצבון תאכלנה", לכן כתיב: "והיה באכלכם מלחם", לשון שמחה כנ"ל. כי הנה עיקר השמחה הוא כשמעלין הכל אל השורש, כמו שהיה השמחה לאדם הראשון בג"ע, שהוא השורש של כל העולם, ועתה נתקן ע"י הפרשת החלה הראשית. וכמו כן בנסכים ומנחות נשאר ברכה ל"דגנך תירושך ויצהרך", ע"י שנתעלה עד השורש, לכן אמרו שירה על הנסכים, וזה "אכול בשמחה... כבר רצה" כו', מה לשון כבר? אך השי"ת כשברא העולם היה רצונו יתברך בשביל ישראל שנקראו ראשית, וידע שהם יתקנו ויעלו כל העשיה, לכן כתיב: "כבר רצה מעשיך":

7. הרב משה צבי נריה זצ"ל פרשת שלח

בדברו על פרשתנו בבית הכנסת חורבת ר' יהודה החסיד בעיר העתיקה, פתח הרב קוק זצ"ל ואמר: יש כלל ויש פרט, אולם יש ופרט מסוים נושא את שמו

ואת עיקר תוכנו של הכלל. שתי דוגמאות לדבר: כל כוכבי הלכת, שם כללי של כוכבים להם, אולם אחד מהם שמו הפרטי הוא כוכב. כיוצא בזה יש סדר משניות ששמו "טהרות", אולם מסכת אחת בסדר שמה הפרטי הוא "טהרות". המשך הרב: כל פרשה שבתורה יש לה קשר עם ארץ ישראל החל מתחילת פרשת בראשית, שכן בפירוש רש"י בראש בראשית, "אמר רבי יצחק: לא היתה צריכה התורה להתחיל מבראשית... אלא משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים". בפרשת נח מגלים לנו חז"ל כי בארץ ישראל לא ירד המבול, פרשת לך לך פשיטא, אברהם אבינו מצטוה לעלות "אל הארץ אשר אראך".

אולם פרשתנו, "שלח", היא כולה פרשה ארץ ישראלית. היא פרט היוצא מן הכלל, הנושא בתוכו את הכלל כולו. הכל בה סובב מסביב לארץ ישראל. לתור את הארץ, פרי הארץ, וירושת הארץ. התורה היא השמים שלנו, ארץ ישראל היא הארץ שלנו. בפסוק שאנו חוזרים עליו פעמיים ביום, במסגרת קריאת שמע נאמר: "כימי השמים על הארץ" - אין שמים בלי ארץ, ואין ארץ בלי שמים. הרחיב הרב את הדיבור על אהבת תורה ואוהלי לומדיה, על חיבת הארץ, מסירות בונה ושילוב שניהם יחד. וסיים: פרשת נסכים, שנשנתה לראשונה אחרי חטא המרגלים, באה לעודד את כלל ישראל, לחזק במיוחד את רוחו של הדור הצעיר, שצריך היה להתעכב במדבר ארבעים שנה, והרי היא באה לבשר "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נותן לכם". כיוצא בזה פרשת חלה "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", ודרשו חז"ל "בבואכם - ביאת כולכם", מבשרת היא על הורשת כנסת ישראל את הארץ. וכאז כך גם בימינו מובטח לנו שכלל ישראל כולו יעלה ויבוא ויגיע לגאולתו בארץ חמדתו.

8. מתוך לתורה ולמועדים לרב זיון זצ"ל

מרגלים, נסכים וחלה, שלש פרשיות אלו באו רצופות, זו אחר זו. משמע, שנסכים וחלה באו כתגובה ותיקון לחטא המרגלים. הנסכים באים ממעלה למטה וחלה ממטה למעלה. הנסכים מנסכים אל השיתין, והם חלל תחת המזבח כנגד מקום הנסכים, והשיתין היו מחוללים ויורדים עד התהום. ובחלה כתוב: "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לד", "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה". להרים, להגביה למעלה. תכלית הכוונה של ביאת הארץ היא לקדש את הארץ ואת הארציות. לא זו המטרה להיות במדבר, ארץ לא נושבת, ולהתפרנס מלחם מן השמים, המן. אמנם דור דעה היו בני המדבר, ואמנם המן היה לחם קדוש וטהור מן השמים, אבל בשביל כך אין הקב"ה צריך לבני אדם. יש לו בשמים מלאכים ושופים למדי. הכוונה היא ש"השמים שמים לד" והארץ נתן לבני אדם", ובני האדם יחיו חיים ארציים, אלא שיקדשו את הארציות עצמה. וזה יתכן בשני אופנים: ממעלה למטה, להמשיך את הקדושה אף למטה מטה, לתוך התהום, בחינת "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע, כי אתה עמדי", וממטה למעלה, להרים ולהגביה את כל הדברים החמריים למעלה. והנסכים והחלה מסמלים את שני האופנים. ולפיכך המרגלים, שלא רצו לעלות לארץ, ורצו להישאר במדבר ולהיות בבחינת "דור דעה", שכל עסקם במדרגות עליונות ("כולם אנשים ראשי בני ישראל"), וכל פרנסתם בלחם מן השמים, היתה התשובה על חטאם פרשת נסכים ופרשת חלה. מהצד האחד יש להוריד את הקדושה אל השיתין המחוללין עד עמקי התהום, ומהצד השני אף "באכלכם מלחם הארץ", ולא דוקא לחם מן השמים - "תרימו תרומה" למעלה.